

5. Національний інститут стратегічних досліджень НІСД. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahraryny-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta> (дата звернення: 28.09.2024).

УДК 631.1:330.342

ТЕХНОЛОГІЧНО – ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Аліса ШЕВЧЕНКО, канд. екон. наук., доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства, alisochka1978@gmail.com

Дар'я ДОНЧЕНКО, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 2 курсу ОП «Облік і оподаткування», dashdashkad123@gmail.com

Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна

Актуальність теми сталого розвитку аграрного сектору в сучасному світі в певній мірі зумовлена необхідністю пристосування до кліматичних змін, які впливають на врожайність культур та якість сільськогосподарської продукції. З іншого боку економічна нестабільність вимагає від агросектору більшої гнучкості та інноваційності для забезпечення продовольчої безпеки країни. Крім того, збереження природних ресурсів, таких як вода та родючі ґрунти, є критично важливим для забезпечення сталого виробництва та збереження екосистем. У цьому контексті сталий розвиток аграрного сектору стає ключовим фактором для забезпечення добробуту населення та екологічної рівноваги, а особливо в умовах воєнного часу та післявоєнного відновлення.

Сталий розвиток – це концепція, яка була ухвалена Організацією Об'єднаних Націй (ООН) у 2015 році. Акцентуємо увагу, що ми маємо на увазі розвиток, що задовольняє потреби сучасності, при цьому не загрожуючи можливості майбутнього покоління задовольняти свої потреби. Саме стале досягнення економічного зростання, соціальної справедливості та раціонального природокористування є основою сталого розвитку. Ця концепція визначає шлях до забезпечення гармонії між потребами людей, захистом природи та забезпеченням мирного та процвітаючого суспільства. Майже 40 років після першої офіційної згадки сталий розвиток сьогодні став повноцінною концепцією з глибокою фундаментальною основою, численними прикладними дослідженнями та інституційним забезпеченням на рівні ООН та наднаціонального законодавства [1, 2].

Відмітимо, що ключовими елементами сталого розвитку аграрних підприємств є подальша екологічна стійкість, підвищення їх економічної ефективності, а також соціальна відповідальність аграріїв.

Екологічна стійкість передбачає збереження природних ресурсів і біорізноманіття, а також зменшення негативного впливу сільського господарства на навколишнє середовище. Це включає впровадження екологічно чистих технологій, раціональне використання води, зменшення використання пестицидів і добрив, а також відновлення деградованих земель. Основною метою є забезпечення високого рівня продуктивності агросектору без шкоди для екосистем.

Економічна ефективність стосується оптимізації виробничих процесів і ресурсів для досягнення максимального прибутку при мінімальних витратах. Це включає інвестиції в нові технології, покращення управління аграрними підприємствами та підвищення конкурентоспроможності продукції. Економічна ефективність забезпечує фінансову стабільність агровиробників і сприяє сталому розвитку регіонів.

Соціальна відповідальність охоплює етичні аспекти ведення бізнесу в аграрному секторі, включаючи справедливі умови праці, підтримку місцевих спільнот і забезпечення продовольчої безпеки. Це також передбачає врахування інтересів усіх зацікавлених сторін, таких як фермери, споживачі та громади. Соціальна відповідальність сприяє покращенню якості життя людей і формуванню довіри між виробниками і споживачами.

Досягнення сталого розвитку аграрних підприємств є керованим процесом і досягти поставленої мети можливо, на нашу думку, за допомогою використання технологічно – економічних інструментів.

Технологічно-економічні інструменти забезпечення сталого розвитку аграрного підприємства – це сукупність методів, технологій та економічних механізмів, що спрямовані на підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, з одночасним збереженням природних ресурсів, підвищенням соціальної відповідальності та екологічної безпеки. Це забезпечує баланс між економічними інтересами підприємства, екологічними стандартами і соціальними потребами. На рисунку представлено наочно технологічно – економічні інструменти, на які ми пропонуємо звернути увагу аграріїв в Україні.

Використання штучного інтелекту у сільському господарстві дозволяє автоматизувати процеси, збільшити продуктивність та покращити якість виробництва. Штучний інтелект допомагає аналізувати великі обсяги даних, передбачати погодні умови, вести моніторинг стану рослин, виявляти шкідників та захворювання, а також розробляти оптимальні стратегії управління господарством [3]. В умовах глобальних викликів, таких як зміна клімату та зростаюче населення, впровадження ШІ є необхідним для досягнення сталого розвитку. Впровадження штучного інтелекту в аграрний сектор відкриває нові перспективи для підвищення продуктивності, ефективності та екологічності сільського господарства.

Сучасні інноваційні технології максимально спрямовані на підвищення виходу продукції з одиниці с.-г. площі та від однієї голови худоби та птиці, що в поєднанні із технологіями ШІ та сталого землеробства стане рушійною силою в примноженні економічних результатів аграрних підприємств.

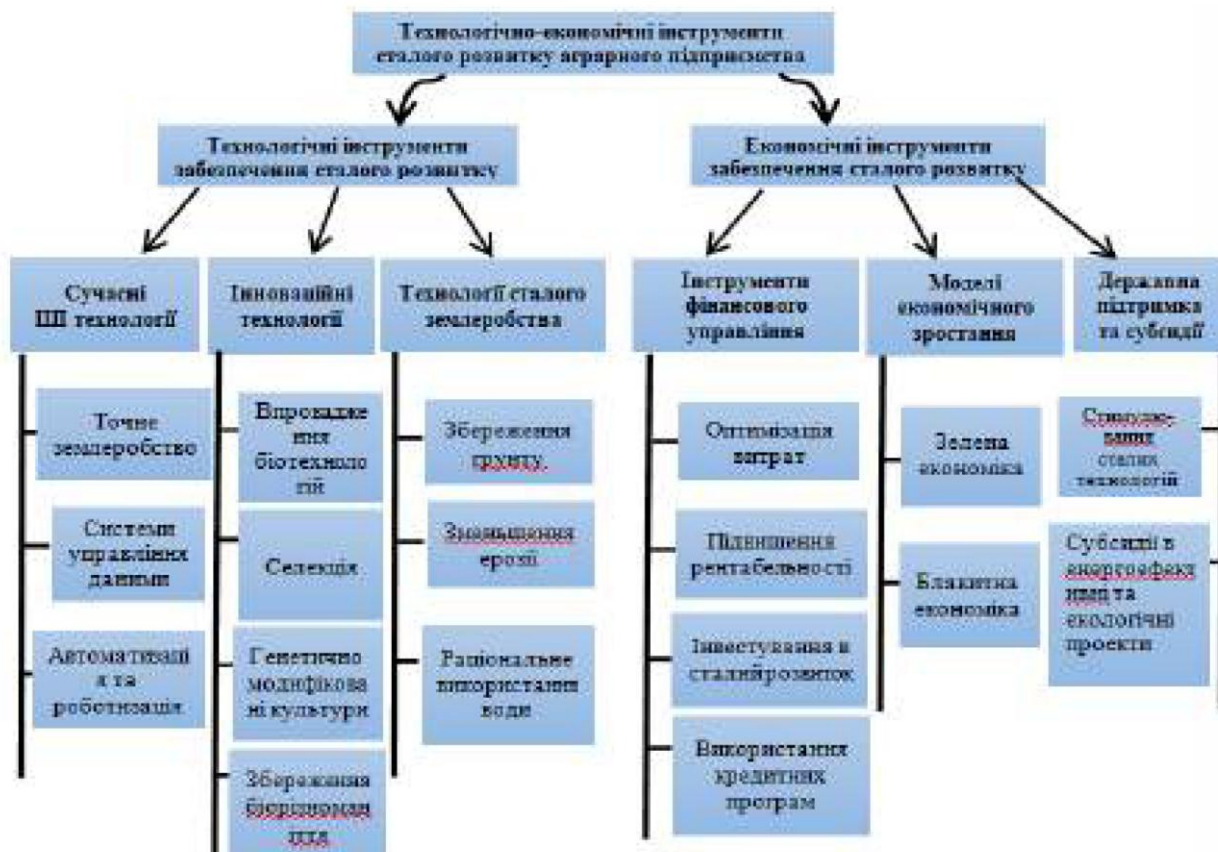

Рисунок. Технологічно - економічні інструменти забезпечення сталого розвитку аграрного підприємства

Сформовано авторами

Впровадження інструментів сталого розвитку в аграрному секторі має важливе значення для зменшення негативного впливу на довкілля, скорочення викидів парникових газів, економії природних ресурсів та покращення соціально-економічних умов.

Перехід на сталі агротехнології в аграрних підприємствах, таких як органічне землеробство, дасть можливість пом'якшити забруднення ґрунтів, води та повітря. Застосування безвідходних технологій дозволяє мінімізувати відходи та зберігати екосистеми. Звертаючи увагу на скорочення викидів парникових газів можна зазначити, що впровадження технологій точного землеробства, які оптимізують використання добрив і пестицидів, призводить до зменшення викидів CO₂. Крім того, інтеграція відновлювальних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергія, сприяє зниженню вуглецевого сліду аграрного виробництва.

Природні ресурси України є найбагатшими для країн Євразійського простору, так як наша країна має вигідне географічне та геополітичне положення, високоосвічене населення та є потенційним транзитним коридором, «шовковим шляхом» для енергетичних, товарних та культурних обмінів між Сходом та Заходом. Одним із важливих завдань, що стоїть перед Україною є перехід національної економіки до «зеленої» моделі розвитку на засадах сталого виробництва і споживання, ефективного використання матеріальних ресурсів, а також сприяння діяльності бізнесу у сфері ресурсоефективного та екологічно безпечного виробництва.

Мета «зеленої» економіки – формування дієвого середовища для економічного і соціального прогресу, що базується на мінімізації негативного впливу на довкілля та ефективному використанні природних ресурсів при збереженні гідного рівня життя

населення. Прикладом є раціональне використання води, через крапельне зрошення, і впровадження енергоефективних технологій, які дозволяють зменшити споживання природних ресурсів. Це не лише знижує витрати, але й забезпечує стійкість природних екосистем [4].

Блакитна економіка відіграє важливу роль у сталому розвитку аграрного сектору, оскільки вона зосереджується на раціональному використанні водних ресурсів, морських і річкових екосистем. Це дозволяє підтримувати не лише економічну діяльність аграрним підприємствам, але й зберігати таким чином екологічну рівновагу. Блакитна економіка охоплює стале управління водними ресурсами, що є критично важливим для аграрного виробництва: водозберігаючі технології, очищення та повторне використання води, розвиток аквакультури, екологічне управління водними екосистемами, використання біотехнологій для очищення води, гідропоніка та аквапоніка, відновлювана енергія з водних ресурсів та ін.

Але слід зазначити, що інструменти, які ми розглянули, потребують додаткових інвестицій і виваженої державної підтримки і на сучасному етапі є слабкою стороною сталого розвитку аграрних підприємств.

Отже, впровадження технологічно – економічних інструментів сталого розвитку в аграрному секторі є критично важливим для забезпечення довгострокової стабільності та ефективності аграрного бізнесу. Використання їх дозволяє оптимізувати виробничі процеси, зменшити негативний вплив на довкілля та підвищити якість продукції; сприяє економічному зростанню та забезпечує екологічну стійкість та соціальну відповідальність, що є основою для процвітаючого і сталого аграрного майбутнього.

Список використаних джерел

1. Сталий розвиток аграрних підприємств в Україні / О. Лема та ін. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2023. № 2 (9). С.289–295. URL:<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2023/dec/32730/menedzhment223maket-289-296.pdf> (дата звернення: 17.09.2024)
2. Шевченко А. А., Сімецькі А. Ф. Цілі сталого розвитку як шлях протидії екологічним проблемам у навколишньому середовищі. *Сучасні управлінські та соціально-економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління – 2022* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конференції (Одеса, 10 листопада 2022 р.) С. 210–212 URL:https://economics.net.ua/files/science/admin_men/2022/tezy.pdf (дата звернення: 24.09.2024)
3. Сем Фокс. OpenAI та застосування штучного інтелекту для революції в аграрному секторі України. OpenAI та штучний інтелект в аграрному секторі-Mediacom. URL: <https://mediacom.com.ua/openai-ta-zastosuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-agrarnomu-sektori/> (дата звернення: 24.09.2024)
4. Маковоз О. Зелена економіка як запорука сталого розвитку. 2018. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/e39ddf3f-5fcb-440f-b1d5-b750d5ef227c> (дата звернення: 24.09.2024)

